

Тема 1. Поняття, предмет та система земельного права України

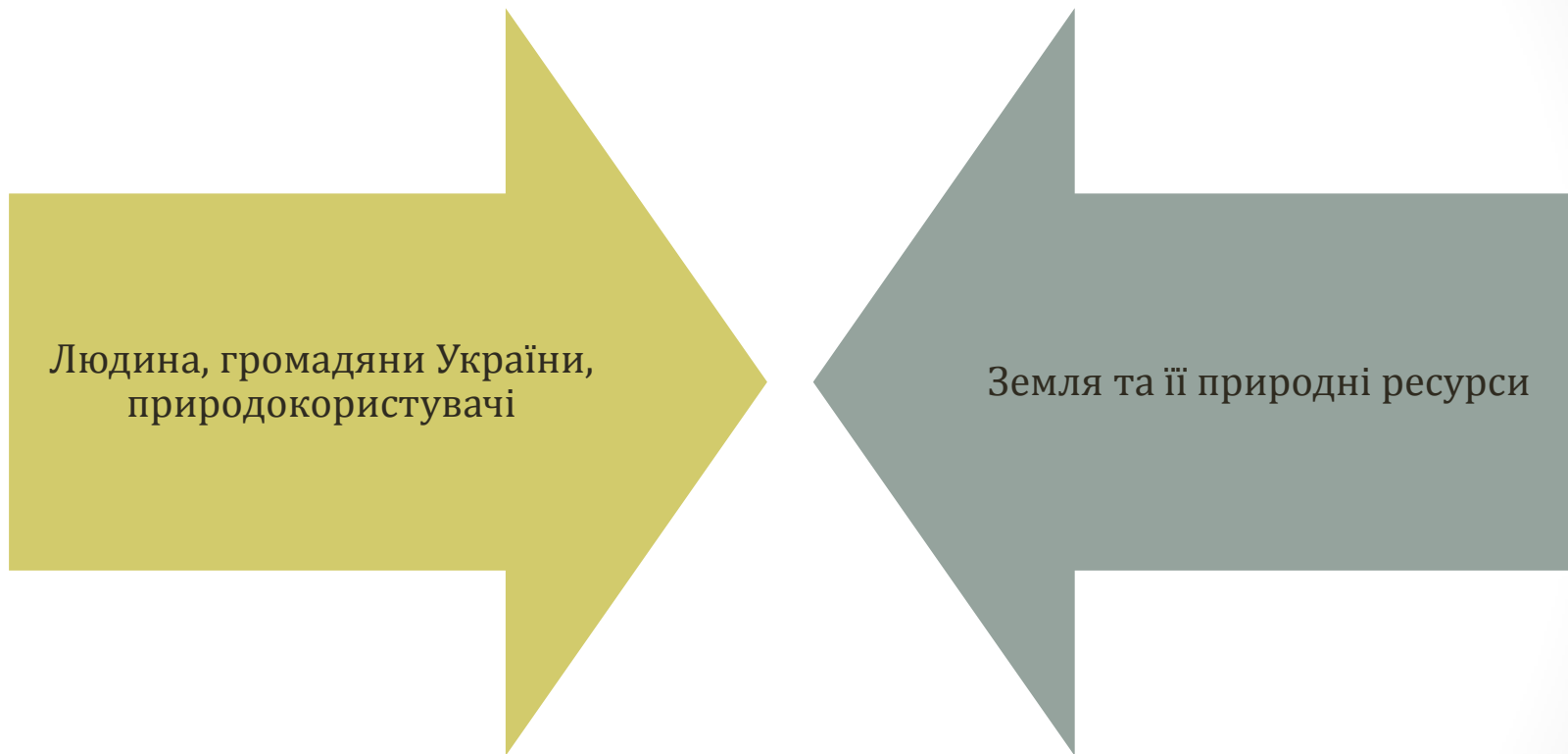

ПЛАН

1. Соціальні та екологічні передумови розвитку земельного права України. Земельна політика Української держави та її взаємозв'язок із земельним правом.
2. Предмет правового регулювання в земельному праві.
3. Методи правового регулювання в земельному праві.
4. Поняття земельного права як галузі права. Загальна характеристика наукової дискусії щодо визнання земельного права як самостійної галузі.
5. Принципи земельного права: поняття, система, еволюція.
6. Система земельного права.
7. Співвідношення земельного права зі спорідненими галузями права.

1. Соціальні та екологічні передумови розвитку земельного права України. Земельна політика Української держави та її взаємозв'язок із земельним правом.

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Селянська реформа 1861 р.

Дала поштовх розвитку приватного землеволодіння селян, заклала майбутні витoki фермерства, у зв'язку із самоликвідацією тисяч поміщицьких маєтків зумовила зміну сільського укладу життя, а сам факт купівлі-продажу землі свідчив про початок ринкової реформи. Вирішальну роль у цьому відіграв Селянський поземельний банк.

Планова економіка 1917 – 1990 р.

Всі землі були вилучені з торгового обороту, земельні відносини переставали бути предметом цивільного права і бути віднесені до предмета земельного права як самостійної галузі права. Процес інтеграції галузей права, регулюючих використання природних ресурсів, привів до об'єднання ресурсових галузей права з природоохоронними.

Ринкова перебудова аграрних відносин 1990- теперішній час.

- 1) 1990 р. – 1992 р. (проголошення права власності Українського народу на землю в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.; запровадження довічного успадкованого землеволодіння Земельним кодексом УРСР від 18 грудня 1990 р.; збереження монополії права державної власності на землю та надання її іншим суб'єктам виключно в користування);
- 2) 1992 р. – 1994 р. (відхід від принципу виключної монополії права державної власності на землю та легалізація права колективної та приватної власності на землю Законом України «Про форми власності на землю» від 30 січня 1992 р. і Земельним кодексом України в редакції Закону України від 13 березня 1992 р.);
- 3) 1994 р. – 1996 р. (запровадження паювання земель сільськогосподарського призначення та продажу земель несільськогосподарського призначення як особливих підстав набуття права власності на землю згідно з Указами Президента України);
- 4) 1996 р. – 2002 р. (конституційне закріплення права власності Українського народу на землю; проголошення юридичних, фізичних осіб, держави та територіальних громад суб'єктами права власності на землю в Конституції України від 28 червня 1996 р.);
- 5) 2002 р. – 2004 р. (відмова від права колективної власності на землю в Земельному кодексі України від 25 жовтня 2001 р.; запровадження поряд з приватною та державною власністю права комунальної власності на земельні ділянки);
- 6) 2004 р. – до цього часу (відтворення конституційної моделі права власності на землю Українського народу в Цивільному кодексі України від 16 січня 2003 р.; визнання суб'єктами права власності на землю фізичних та юридичних осіб, державу та територіальні громади).

2. Предмет правового регулювання в земельному праві.

Встановлення предмета галузі права:

- визначення кола, матеріального змісту і якісних відмінностей тих суспільних відносин, що регулюються нормами цієї галузі права.

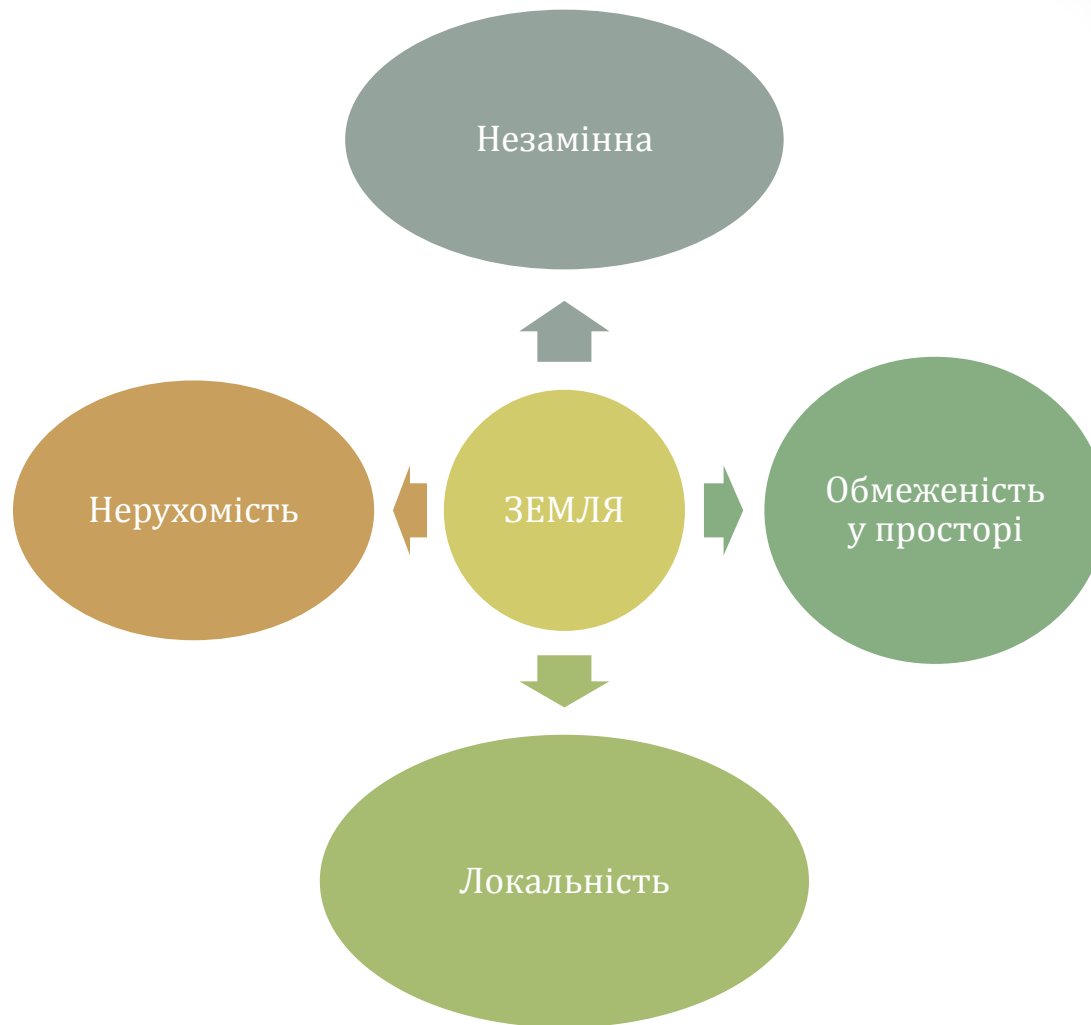
Земельні відносини як самостійний вид суспільних відносин мають специфіку, обумовлену специфікою їх об'єкта - землі.

ЗЕМЛЯ

- як природний об'єкт, планета (земна куля), частина космічної системи;
- як земна куля (планета) земля є об'єктом правового регулювання міжнародного права;
- водночас вона може розглядатися як середовище проживання людини, що охоплює земну і повітряну оболонки земної кулі, її надра, поверхню і ландшафт, тваринний і рослинний світ. У цьому значенні земля є об'єктом правового регулювання екологічного і природноресурсового права.

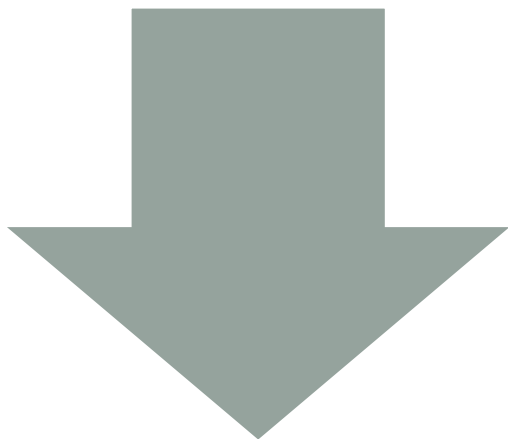
- під терміном "земля" розуміється розташована над надрами частина земної поверхні, яка називається Ґрунтовим шаром і розташована у межах території, на яку поширюється суверенітет конкретної держави.

ПРЕДМЕТОМ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА Є СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ, ОБУМОВЛЕНІ СПЕЦИФІЧНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ ЗЕМЛІ ЯК ЇХ ОБ'ЄКТА У ТІЙ ЧАСТИНІ, У ЯКІЙ ВОНИ РЕГУЛЮЮТЬСЯ НОРМАМИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

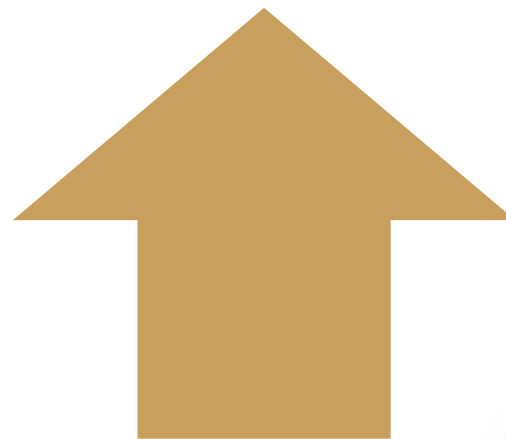
3. Методи правового регулювання в земельному праві.

Імперативний метод передбачає здійснення впливу на учасників земельних відносин за допомогою видання обов'язкових до виконання розпоряджень і встановлення різних заборон.

Диспозитивний метод визначає лише межі поведінки учасників відповідних відносин, що дає їм можливість вільно і самостійно регулювати свої стосунки у встановленому обсязі

4. Поняття земельного права як галузі права. Загальна характеристика наукової дискусії щодо визнання земельного права як самостійної галузі.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

сукупність земельно-правових норм, спрямованих на регулювання земельних відносин в Україні, які стосуються права власності на землю, використання земельних ділянок за цільовим призначенням, зокрема для виробництва сільськогосподарської продукції з додержанням екологічних правил, встановлення правового режиму земельних ділянок з урахуванням категорії земель, до якої вони належать, створення умов для раціонального використання та охорони земель, збереження її природних властивостей, захисту земельних прав громадян, юридичних осіб, держави та Українського народу.

5. Принципи земельного права: поняття, система, еволюція.

Принцип цільового і раціонального використання земель

Принцип встановлення особливого правового режиму

Принцип пріоритету сільськогосподарського використання земель та їх охорони

Принцип здійснення контролю за використанням та охороною земель

Пріоритет вимог екологічної безпеки

6. Система земельного права.

- це цілісна і послідовна сукупність теоретичних положень, принципів і земельно-правових норм, взаємопов'язаних і об'єднаних регулюванням специфічних суспільних відносин у галузі земельних відносин.

Систему земельного права складають різні за своїм значенням та характером виконуваних функцій в регулюванні земельних відносин інститути.

Система законодавства - більш широке поняття, в ньому виражаються крім норм права, правові поняття, завдання, цілі і мотиви прийняття нормативно-правових актів, декларації, преамбули, програмні положення, механізм реалізації нормативних актів і норм права.

7. Співвідношення земельного права зі спорідненими галузями права.

